

099

Barba i jego teatr

Na początku lat sześćdziesiątych pojawił się w Opolu młody włoski marynarz spod norweskiej bandery, odszukał nie znany jeszcze w świecie, a wielce kontrowersyjny w Polsce Teatr 13 Rzędów i zgłosił Grotowskiemu gorące pragnienie terminowania u niego. Udało się z pominięciem różnych przeszkód formalnych załatwić mu najskromniejsze stypendium. Dzięki temu mógł przez blisko trzy lata uczestniczyć w pracach teatralnego laboratorium, które w drugiej połowie lat sześćdziesiątych zadziwiły świat. Ow przybysz nazywał się Eugenio Barba.

W 1964 roku Barba powraca do Oslo, gdzie spośród młodych ludzi, odrzuconych kandydatów do szkół teatralnych, organizuje grupę pracującą wedle metod Grotowskiego. Tak narodził się Odin Teatret. Grupa nie miała żadnej dotacji. Jej członkowie godzili zarobkowanie z pełną wyrzeczną intensywną pracą twórczą.

Po przygotowaniu pierwszego spektaklu zostali zaproszeni na występy do Danii. Tam zobaczyła ich jedna wpływowa pani z Holstebro, małego miasteczka, które nie było znane z turystycznych atrakcji, ni z przemysłu. Władzom przyszedł do głowy pomysł, że wyróżnikiem miasteczka mogłoby być jakieś ciekawe zjawisko z dziedziny sztuki. Zaproponowano grupie Barby osiedlenie się w Holstebro, oferując im lokum i bardzo skromne, ale regularne środki na utrzymanie, godząc się na laboratoryjny status twórcy grupy, nie oczekując żadnych usług, gwarantując pełną swobodę poszukiwań.

Władze Holstebro wykazały się wyjątkową intuicją. Ta „inwestycja” rozślawiła z czasem miasteczko w całym świecie, jako ośrodek śmiałych niekonwencjonalnych poszukiwań artystycznych, miejsce „teatralnych pielgrzymek”, centrum światowe antropologii teatru. A

wszystko to nastąpiło za sprawą Odin Teatret, jednej z najsłynniejszych grup wśród nowatorskich poszukujących teatrów.

O Odin Teatret zabiegają najpoważniejsze festiwale na świecie. Duże zainteresowanie wywołują wypracowane przez zespół techniki aktorskie, u których źródeł są doświadczenia Grotowskiego, jednak z czasem modyfikowane, uzupełniane własnymi odkryciami. Od swego mistrza Barba przejął zasadę ciągłego bycia w drodze, stałych poszukiwań nowych możliwości nawet za cenę wielkiego ryzyka. Dzięki temu Odin Teatret wciąż ewoluje, zmienia się, poszerza zakres swoich penetracji. Tym zaś Barba różni się od Grotowskiego, że raczej nie wykracza poza granice szeroko pojmowanego teatru, wciąż penetruje ten obszar, co owocuje kolejnymi spektaklami.

W pracy Odin Teatret można wyróżnić kilka faz. Najpierw przez wiele lat Barba koncentrował się nad poszukiwaniami warsztatowymi, głównie z zakresu technik aktorskich. Później nastąpił okres praktykowania swoiście rozumianej czynnej antropologii, łączonej z wyprawami na spotkania z innymi kulturami, w tym tzw. prymitywnymi (np. z Indianami Amazonii). Podczas takich wypraw inicjowali wymianę kulturową (spektakl za spektakl, taniec za taniec, pieśń za pieśń), ze zdumiewającymi niekiedy rezultatami. Ostatnio zaś Odin znów skupił się na pracy wewnętrznej, na przetwarzaniu dotychczasowych doświadczeń w nowe spektakle, których przykładem może być wstrząsająca apokryficzna ewangelia „Oxyrhynchus Evangeliet” diagnozująca pustkę i okrucieństwo naszych czasów.

Odin Teatret gościł przed laty we Wrocławiu, gdzie z początkiem lat siedemdziesiątych na Festiwalu Teatru Otwartego przedstawił „Dom mego ojca” wg Dostojewskiego. Dzie-

się lat później w Jeleniej Górze prezentował „Popioły Brechta”, a przed kilkoma laty tamże na Festiwalu Teatrów Ulicznych wystąpiła znakomita aktorka Barby Iben Nagel Rasmussen ze swoimi stażystami („Farfa”). Sam Barba był uczestnikiem międzynarodowych seminariów w Polsce (organizowanych przez Alinę Obidniak w Jeleniej Górze, Włodzimierza Staniewskiego w Gardzienicach, wraz z zespołem aktywnie uczestniczył w pracach wrocławskiego Uniwersytetu Poszukiwań Teatru Narodów prowadzonego w 1975 r. przez Grotowskiego.

Tę pobieżną z konieczności opowieść o Odin Teatret i jego twórcy adresuję do młodzieży zainteresowanej nowymi poszukiwaniami teatralnymi, a bezpośrednio pretekstem do tego stała się trzydniowa sesja filmowa zorganizowana przed kilkoma dniami w Ośrodku Badań Twórczości Jerzego Grotowskiego i Poszukiwań Teatralno-Kulturowych, poświęcona temu właśnie zespołowi. Zaprezentowano na niej 11 filmów dokumentujących dawne i nowsze spektakle Odin, wyprawy grupy oraz treningi aktorskie. Sesja wywołała spore zainteresowanie, zwłaszcza młodzieży. Część z niej przybyła spoza Wrocławia i koczowała ze śpiworami w pomieszczeniach ośrodka nie zważając na niewygodę. Prócz zobaczenia pouczających, a w kilku wypadkach fascynujących, filmów, miała okazję do uzyskania wielu informacji z pierwszej ręki, od aktora i bliskiego współpracownika Barby Torgaira Wehala.

Wszystkich, którzy żałują straconej okazji, mogę pocieszyć, że filmy te stały się własnością Ośrodka Grotowskiego. W przyszłości przewiduje się powtórzenie podobnej prezentacji. Są też czynione starania o przyjazd Odin Teatret do Wrocławia jeszcze w tym roku.

TADEUSZ BURZYŃSKI